

BEMORLARNI OVQATLANTIRISHDA HAMSHIRALIK PARVARISHI

G'allaorol Abu Ali Ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi

Yetakchi o'qituvchisi

Davurova Laylo Alisher qizi

Annotatsiya. Bemorlarni to'g'ri ovqatlantirish davolash jarayonining muhim qismi hisoblanadi. Ayniqsa, yotoq rejimida bo'lgan, operatsiyadan keyingi yoki og'ir ahvoldagi bemorlarda hamshiralik parvarishi katta ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada bemorlarni ovqatlantirishning asosiy qoidalari, ovqatlantirish usullari, gigiyena talablariga rioya qilish hamda hamshiraning vazifalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: bemor, ovqatlantirish, hamshiralik parvarishi, enteral ovqatlantirish, gigiyena, parhez, parvarish.

Annotation: Proper nutrition of patients is an essential part of the treatment process. Nursing care plays a significant role, especially for bedridden, postoperative, and seriously ill patients. This article discusses the main rules of patient feeding, methods of nutrition, hygiene requirements, and the responsibilities of nurses in patient care.

Keywords: patient, feeding, nursing care, enteral nutrition, hygiene, diet, care.

Kirish

Bemorlarni ovqatlantirish organizmning tiklanish jarayonini tezlashtiradi, immunitetni mustahkamlaydi va asoratlarning oldini olishga yordam beradi. Kasallik turiga qarab bemorlarga maxsus parhez belgilanadi va bu parhezga qat'iy rioya qilish zarur. Bu jarayonda hamshira muhim rol o'ynaydi.

To'g'ri ovqatlanish bemorning tuzalish jarayonida muhim rol o'ynaydi. Hamshiralar bemorlarning ovqatlanish ehtiyojlarini baholash, ularni oziqlantirishda yordam berish va ovqatlanish holatini nazorat qilishda asosiy mas'uliyatga ega.

Bemorlarni ovqatlantirishning asosiy tamoyillari

Bemorlarni ovqatlantirishda quyidagi tamoyillarga amal qilinadi:

- Ovqatning sifati va tozaligiga e'tibor berish
- Parhezga rioya qilish
- Ovqatning harorati me'yorida bo'lishi
- Ovqatni bemorning ahvoliga mos holda berish
- Ovqatlantirish vaqtida gigiyena qoidalariga rioya qilish

Hamshira ovqatdan oldin bemorning qo'llarini yuvdirishi yoki antiseptik bilan tozalashi, og'iz bo'shlig'i gigiyenasini ta'minlashi zarur.

Ovqatlanishni baholash

Hamshira bemor kasalxonaga kelganda birinchi navbatda uning ovqatlanish holatini baholashi kerak. Bu jarayon quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Bemorning tana vazni va bo'yi o'lchanadi, tana massasi indeksi (BMI) hisoblanadi. Ovqatlanish tarixi to'planadi - bemor odatda qanday ovqatlanishi, allergiyalari, parhez talablari va madaniy-diniy cheklovlari aniqlanadi. Bemor ovqat yutish, chaynash va hazm qilishda qiyinchiliklarga duch kelayotganmi yoki yo'qmi tekshiriladi. Laboratoriya natijalariga qarab (gemoglobin, oqsil darajasi va boshqalar) ovqatlanish yetishmovchiligi belgilari aniqlanadi.

Ovqatlanish rejasini tuzish. Baholashdan so'ng hamshira shifokor va dietolog bilan hamkorlikda individual ovqatlanish rejasini tuzadi.

Bu rejada quyidagilar inobatga olinadi:

Bemorning kasalligi va davolash rejasi, zarur kaloriya va oziq moddalar miqdori, maxsus parhez talablari (kam tuzli, diabetik, yumshoq ovqat va hokazo), bemorning shaxsiy xohishlari va madaniy talablari hisobga olinadi.

Ovqatlanishda amaliy yordam. Ko'plab bemorlar mustaqil ovqatlana olmaydi va hamshira yordamiga muhtoj bo'ladi:

Og'ir bemorlar uchun hamshira to'g'ri o'tirish holatini ta'minlashi, zarur bo'lsa bemorga qoshiq bilan ovqat berishda yordam ko'rsatishi kerak. Ovqat harorati

tekshiriladi va bemor uchun qulay bo'lishi ta'minlanadi. Bemor sekin ovqatlanishga undash va shoshilmaslik muhimdir. Og'iz bo'shlig'i gigiyenasi ta'minlanadi - ovqatdan oldin va keyin. Yutish qiyinchiligi bo'lgan bemorlar uchun maxsus texnikalar qo'llaniladi va ovqat konsistensiyasi o'zgartiriladi.

Ovqatlantirish usullari. Bemorning holatiga qarab ovqatlantirishning bir necha usullari mavjud:

1. Mustaqil ovqatlanish – bemor o'zi ovqatlana oladigan holat. Hamshira faqat nazorat qiladi.
2. Yordam berib ovqatlantirish – bemor qisman harakatlana oladi, hamshira yordam beradi.
3. Yotoqda ovqatlantirish – bemor o'tirish yoki turish imkoniga ega emas. Bu holatda bemorga yarim o'tirgan holat beriladi va ehtiyotkorlik bilan ovqatlantiriladi.
4. Zond orqali ovqatlantirish (enteral ovqatlantirish) – Enteral ovqatlantirish - oshqozon yoki ichak naychasi orqali ovqatlantirish. Hamshira naychaning to'g'ri joylashganini tekshiradi, infuziya tezligini nazorat qiladi va asoratlarni oldini oladi. Parenteral ovqatlantirish - oziq moddalar to'g'ridan-to'g'ri qon tomirlariga yuboriladi. Hamshira infuziya jarayonini nazorat qiladi, infeksiya va boshqa asoratlarni oldini oladi.

Ovqatlantirishda hamshiraning vazifalari

Hamshira quyidagi vazifalarni bajaradi:

- Shifokor belgilagan parhezni nazorat qilish
- Ovqatning sifatini va hajmini tekshirish
- Bemorni qulay holatga keltirish
- Ovqatlantirish vaqtida bemorning ahvolini kuzatish
- Ovqatdan keyin og'iz bo'shlig'i gigiyenasini ta'minlash
- Ovqat qabul qilish bilan bog'liq muammolarni shifokorga ma'lum qilish

Ovqatlantirishda gigiyena qoidalari

Gigiyena qoidalariga amal qilish infeksiyalarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

- Idish-tovoqlar toza bo'lishi kerak
- Hamshira qo'llarini yuvib, zarur hollarda qo'lqop kiyishi lozim
- Ovqat yopiq holda olib kelinadi
- Bemorning lablari va og'iz atrofi tozalanadi

Ovqatlanish holatini monitoring qilish

Hamshira bemorning ovqatlanish holatini doimiy kuzatib boradi:

- Kunlik ovqat iste'moli qayd etiladi - bemor necha foiz ovqat iste'mol qildi. Tana vazni muntazam o'lchanadi (odatda haftada bir-ikki marta). Suyuqlik balansi nazorat qilinadi - ichilgan va chiqarilgan suyuqlik miqdori. Bemorning umumiy holati va energiya darajasi baholanadi. Laboratoriya ko'rsatkichlari kuzatiladi.

Keng tarqalgan muammolar va ularning yechimlari

- Ko'ngil aynash va qusish. Oz-ozdan tez-tez ovqatlantirish, sovuq ovqatlar taklif qilish, xona shamollatiladi va yoqimsiz hidlardan qochiladi.
- Ishtahaning yo'qligi. Bemorning sevimli ovqatlari taqdim etiladi, taomlar chiroyli bezatiladi va ijtimoiy muhit yaratiladi (iloji bo'lsa).
- Og'izda quruqlik. Tez-tez suv ichish taklif qilinadi, og'iz bo'shlig'i parvarishi amalga oshiriladi va nam ovqatlar tanlanadi.
- Ichak faoliyati buzilishi. Tolali ovqatlar ko'paytiriladi, etarli suyuqlik iste'moli ta'minlanadi va harakatli faollik rag'batlantiriladi.

Bemorni va oilasini o'qitish

Hamshira bemor va uning qarindoshlarini quyidagilar bo'yicha o'rgatadi:

- To'g'ri ovqatlanishning ahamiyati, uyda qanday ovqatlanish kerakligi, parhez talablariga rioya qilish, ovqatlanish bilan bog'liq dori-darmonlarni qabul qilish qoidalarini va bemorning holatida xavfli o'zgarishlar paydo bo'lganda qachon shifokorga murojaat qilish kerakligi tushuntiriladi.

Xulosa

Bemorlarni to'g'ri ovqatlantirish hamshiralik parvarishining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. To'g'ri tashkil etilgan ovqatlantirish bemorning tezroq sog'ayishiga, umumiy holatining yaxshilanishiga va asoratlarning kamayishiga yordam beradi. Hamshira bemorning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda parvarish olib borishi zarur.

Bemorlarni ovqatlantirishda hamshiralik parvarishi murakkab va ko'p qirrali jarayondir. Hamshira bemorning individual ehtiyojlarini inobatga olgan holda professional yondashuv ko'rsatishi, shifokor va dietolog bilan yaqin hamkorlik qilishi va bemorning tuzalishiga hissa qo'shadigan to'g'ri ovqatlanishni ta'minlashi kerak. Sifatli hamshiralik parvarishi bemorning tuzalish jarayonini tezlashtiradi va hayot sifatini yaxshilaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Sodiqov A., Hamshiralik ishi asoslari. – Toshkent, 2020.
2. Karimov Sh.I., Klinik parvarish asoslari. – Toshkent, 2019.
3. Potter P., Perry A. Fundamentals of Nursing. – Elsevier, 2021.
4. WHO. Nutrition in patient care guidelines. – 2022.
5. Usmanovna, Q. F., Azamkulovna, P. D., & Maxkamovna, M. D. (2022). Inklyuziv ta'limda kadrlar masalasi. O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali, 2(14), 834-842.
6. Azamkulovna, P. D. (2022). Bo'lajak o'qituvchi-defektologlarga ilmiy-tadqiqot faoliyatini olib borishni o'rgatish kasbiy faoliyatga tayyorgarlik ko'rish omili sifatida. Scientific Impulse, 1(5), 413-418.
7. Pulatova, D. A. (2022). Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning o'quv faoliyatiga motivatsiyasini oshirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari imkoniyatlaridan foydalanish. Экономика и социум, (1-2 (92)), 514-517.

8. Pulatova, D., Kasimova, L., Sultanbayeva, F., Polatova, D., & Mengtorayeva, N. (2023). Tendencies of organizing integrated education in higher education. *Science and innovation*, 2(B5), 237-243.
9. Pulatova, D., Kasimova, L., Sultanbayeva, F., Polatova, D., & Mengtorayeva, N. (2023). Tendencies of organizing integrated education in higher education. *Science and innovation*, 2(B5), 237-243.
10. Pulatova, D., To'raqulova, D., Najmiddinova, N., & Ikromova, F. (2023). Inklyuziv ta'limda aktdan foydalanish. *Бюллетень студентов нового Узбекистана*, 1(5), 84-86.
11. Pulatova, D. A. (2022). The use of ict in classes on the development of audio perception and formation of pronunciation in children with hearing impairments. *Ijodkor o'qituvchi*, 2(19), 441-445.
12. Azamkhulovna, P. D., Ikhtiyor, T. O., & Bakhtiyor, E. G. A Phonemic-Based Methodology for Overcoming Dyslexia in Primary School Children through Sound Analysis Instruction. *ASEAN Journal of Science and Engineering Education*, 4(3), 231-242.
13. Azamkhulovna, P. D., Umarjon, K. Z., & Sherali, R. G. (2025). Modern Interventions for Aphasic Speech Recovery: Integrating Speech Therapy, Neuroplasticity, and Digital Technologies. *ASEAN Journal of Community and Special Needs Education*, 4(1), 53-62.
14. Smeltzer S., Bare B. Brunner & Suddarth's Textbook of Medical-Surgical Nursing. – 2020.